

‘Japanners **bekennen** graag’

In Japan moest een grote hervorming van het rechtssysteem meer invloed geven aan rechters en minder aan het OM. Maar in de rechtszaal bleef veel bij het oude – en dat oude is bepaald anders dan in Nederland.

Sybilla Claus

An een lang koord waaraan zijn handboeien vastzitten, leiden twee agenten in uniform Ryota Okayasu (22) een rechtszaal in van de districtsrechtbank in Saitama. Als de negen rechters binnenkomen, staat iedereen op waarna rechters en alle aanwezigen naar elkaar buigen. Okayasu vatte in december 2009 het plan op samen met een vriend een meisje te verkrachten. Er zouden er nog drie volgen. Die vriend – medeverdachte Masamune Kaneko (22) – treedt vandaag op als getuige à charge; de vriendschap lijkt over, het tweetal schuift de schuldvraag heen en weer. Hoewel de bedoeling van de rechtshervorming van enkele jaren geleden was dat processen inhoudelijker zouden worden gevoerd, stelt tijdens deze ochtendzitting één van de drie rechters slechts eenmaal een vraag: ‘Wil je zeggen dat alles Okayasu’s schuld is?’ De zes lekenrechters zwijgen.

In Japan ondervraagt de politie een verdachte vaak net zolang tot hij bekend. ‘En het OM vervolgt alleen als het zeker is de zaak te winnen om zo een overvloed aan rechtszaken te voorkomen. Het treedt daarmee eigenlijk in de rol van rechter,’ aldus professor Toru Iwase van de Sophia Universiteit in Tokio, die zelf ook lang rechter was. Zo is te verklaren dat ruim 90 procent van de verdachten wordt veroordeeld. In 2009 bekende ruim 91 procent van de verdachten. ‘Dat ligt ook aan de aard van de Japanners’, zegt Iwase. ‘Zij hebben er spijt van als ze iets verkeerd hebben gedaan.’

Door de hervorming werden burgers betrokken bij processen als lekenrechters. Anders dan in de VS bepalen zij samen met de rechters de strafmaat. Sinds 2009 hebben ruim tienduizend lekenrechters in 1745 zaken een von-

Professor Toru Iwase, voormalig rechter, uit stevige kritiek op het Japanse rechtssysteem.

nis geveld: vier verdachten werden vrijgesproken, drie kregen de doodstraf en 37 levenslang. De leken straffen harder dan professionele rechters. Bij de hervorming maakte de regering ook meer geld vrij voor rechtsbijstand meteen bij de arrestatie. ‘Voorheen kon je pas een pro-Deo-advocaat aanvragen als je voor de rechter moest verschijnen’, aldus Iwase.

Kritiek op het rechtssysteem is er amper. ‘Hooguit vindt de advocatenorde het vooronderzoek soms te streng.’ Uit een enquête bleek dat tevredenheid onder saiban in het tweede jaar is teruggelopen. Bijvoorbeeld doordat ‘bewijs te mager was’, of ‘de mening van de rechter wel gevolgd moest worden’. In het uitermate hiërarchische Japan kunnen leken blijkbaar de druk van OM en rechters niet weerstaan.

In de rechtszaal lacht verdachte Okayasu naar zijn broer die in het publiek zit. Zouden zijn excuusbrieven aan de vier slachtoffers het gewenste verzachtende effect hebben? Nog voor de middag wordt de zitting opgeheven en al de volgende dag zijn de (leken)rechters er uit: Okayasu krijgt 23 jaar gevan-

genisstraf. Ter vergelijking: eind april kregen in Amsterdam zeven mannen die een weggelopen 16-jarig meisje vasthielden, verkrachtten en filmde acht tot twaalf maanden celstraf; sommigen moeten een gedragsbehandeling volgen. Hier geldt het andere uiterste: tegen de tijd dat Okayasu vrijkomt, is hij 45.

• Van dit artikel verscheen eerder een uitgebreidere versie in *Trouw*.

Rem op juristen

De Japanse overheid heeft het aantal juristen lang beperkt gehouden ter beperking van het aantal rechtszaken. Niet een burgerrechtenbeweging maar het bedrijfsleven begon voor meer juristen te pleiten. ‘De zakenwereld vond procedures te lang duren,’ aldus Iwase. ‘En voor internationaal opererende bedrijven waren te weinig Japanse juristen beschikbaar.’ Het aantal kandidaten dat jaarlijks het examen voor aanklager, advocaat of rechter doet, is in tien jaar gestegen van 500 tot ruim 2000. Inmiddels telt het land met 127 miljoen inwoners zo’n 30.000 juristen – nog steeds minder dan Nederland.